

**O BOWIĄZEK WYKŁADNI
PRAWA KRAJOWEGO
ZGODNIE
Z PRAWEM UNIJNYM
JAKO INSTRUMENT ZAPEWNIANIA
EFEKTYWNOŚCI PRAWA
UNII EUROPEJSKIEJ**

Agnieszka Sołtys

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

**OBOWIĄZEK WYKŁADNI
PRAWA KRAJOWEGO
ZGODNIE
Z PRAWEM UNIJNYM
JAKO INSTRUMENT ZAPEWNIANIA
EFEKTYWNOŚCI PRAWA
UNII EUROPEJSKIEJ**

Agnieszka Sołtys

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Stan prawny na 1 września 2015 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Jan Barcz

Wydawca

Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Zagozda

Łamanie

Fotoedytor

Układ typograficzny

Marta Baranowska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN 978-83-264-8457-5

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przykopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 15

Część I

Założenia metodologiczne / 19

Część II

Zagadnienia wstępne / 47

Rozdział 1

Wykładnia prawa krajowego w zgodzie z konstytucją / 51

Rozdział 2

Wykładnia prawa krajowego w zgodzie z prawem międzynarodowym / 65

Rozdział 3

Wykładnia prawa unijnego (prawa pochodnego) w zgodzie z prawem pierwotnym oraz prawem międzynarodowym / 72

Rozdział 4

Wykładnia zgodna – zarys koncepcji / 78

Część III

Obowiązek wykładni zgodnej a zasada efektywności prawa unijnego / 85

Rozdział 1

Zasada efektywności w prawie UE / 89

1.1. Pojęcie (zasady) efektywności / 89

1.2. Środki służące realizacji zasady efektywności / 100

1.3. Podsumowanie / 120

Rozdział 2

Obowiązek wykładni zgodnej w kontekście instrumentów powoływania prawa unijnego przed organami krajowymi / 123

- 2.1. Wprowadzenie / 123
- 2.2. Modele powoływania (stosowania) prawa UE prezentowane w doktrynie / 129
- 2.3. Obowiązek wykładni zgodnej a inne instrumenty powoływania prawa unijnego w orzecznictwie TS / 145
- 2.4. Podsumowanie / 161

Rozdział 3

Obowiązek wykładni zgodnej jako instrument realizacji zasady efektywnej ochrony sądowej / 166

- 3.1. Wprowadzenie / 166
- 3.2. Obowiązek wykładni zgodnej jako instrument zapewniania skuteczności uprawnień unijnych na gruncie krajowych środków ochrony prawnej w orzecznictwie TS / 171
- 3.3. Wzorec, przedmiot, treść i granice obowiązku wykładni zgodnej w kontekście realizacji zasady efektywnej ochrony sądowej / 181
- 3.4. Obowiązek wykładni zgodnej a inne instrumenty zapewniania efektywnej ochrony prawnej uprawnień unijnych / 185
- 3.5. Podsumowanie / 189

Część IV

Obowiązek wykładni zgodnej – elementy konstrukcji prawnej / 191

Rozdział 1

Podstawy prawne i uzasadnienie obowiązku wykładni zgodnej / 195

- 1.1. Podstawy prawne i uzasadnienie obowiązku wykładni zgodnej w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości / 196
- 1.2. Zasada lojalności/zasada efektywności (*effet utile*) i efektywnej ochrony sądowej / 198
- 1.3. Artykuł 288 akapit trzeci TFUE / 202
- 1.4. Zasada pierwszeństwa / 204

- 1.5. Obowiązek wykładni zgodnej a ideologiczne założenia procesu integracji / **208**
- 1.6. Obowiązek wykładni zgodnej – obowiązek wynikający z prawa unijnego / **210**

Rozdział 2

Adresaci obowiązku wykładni zgodnej i zakres ich związania / 213

Rozdział 3

Zakres przedmiotowy obowiązku wykładni zgodnej / 222

- 3.1. Zakres zastosowania prawa unijnego / **222**
- 3.2. Akty prawa krajowego stanowiące przedmiot wykładni zgodnej / **228**
- 3.3. Obowiązek wykładni zgodnej a umowy prawa prywatnego / **237**

Rozdział 4

Treść obowiązku wykładni zgodnej / 244

- 4.1. Obowiązek wykładni prawa krajowego „w świetle treści i celu” prawa UE / **244**
- 4.2. Obowiązek wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem UE „tak dalece, jak jest to możliwe” / **249**
 - 4.2.1. Orzecznictwo TS / **249**
 - 4.2.1.1. Ogólne sformułowania dotyczące treści obowiązku wykładni zgodnej / **250**
 - 4.2.1.2. Konkretyzacja obowiązku wykładni zgodnej na gruncie poszczególnych spraw / **257**
 - 4.2.2. Poglądy doktryny / **271**
- 4.3. Kwalifikacja (teoretyczno)prawna obowiązku wykładni zgodnej / **285**
 - 4.3.1. Kwalifikacja obowiązku wykładni zgodnej na płaszczyźnie normatywnej / **285**
 - 4.3.2. Kwalifikacja obowiązku wykładni zgodnej na płaszczyźnie teoretycznoprawnej / **286**
- 4.4. Model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie stosowania prawa / **312**
- 4.5. Podsumowanie / **328**

Rozdział 5

Wzorce wykładni zgodnej / 333

- 5.1. Uwagi wstępne / **333**
 - 5.1.1. Obowiązek wykładni zgodnej w odniesieniu do poszczególnych źródeł prawa UE – ewolucja orzecznictwa TS / **333**
 - 5.1.2. Zmiany w systemie źródeł prawa UE po Traktacie z Lizbony a obowiązek wykładni zgodnej / **342**
- 5.2. Dyrektywy / **346**
 - 5.2.1. Wprowadzenie / **346**
 - 5.2.2. Obowiązek wykładni zgodnej jako remedium na brak bezpośredniego horyzontalnego skutku dyrektyw / **347**
 - 5.2.2.1. Odrzucenie bezpośredniego horyzontalnego skutku dyrektyw w orzecznictwie TS / **347**
 - 5.2.2.2. Sposoby niwelowania negatywnych skutków odrzucenia bezpośredniego horyzontalnego skutku dyrektyw / **351**
 - 5.2.2.3. Odrzucenie bezpośredniego horyzontalnego skutku dyrektyw w orzecznictwie TS – kontrowersje i próby konceptualizacji / **353**
 - 5.2.2.4. Obowiązek wykładni zgodnej jako remedium na brak horyzontalnego skutku dyrektyw – kontrowersje / **370**
 - 5.2.2.5. Podsumowanie / **378**
 - 5.2.3. Obowiązek wykładni zgodnej a pogarszanie sytuacji prawnej jednostki / **381**
 - 5.2.3.1. Uwagi wprowadzające / **381**
 - 5.2.3.2. Pogarszanie sytuacji prawnej jednostki na skutek wykładni zgodnej w sprawach karnych / **384**
 - 5.2.3.3. Pogarszanie sytuacji prawnej jednostki na skutek wykładni zgodnej w sprawach innych niż karne / **387**

- 5.2.3.4. Pogarszanie sytuacji prawnej podmiotu prywatnego na skutek wykładni zgodnej powoływanej przez państwo / **392**
- 5.2.3.5. Podsumowanie / **398**
- 5.2.4. Obowiązek wykładni zgodnej a implementacja dyrektyw / **401**
 - 5.2.4.1. Obowiązek wykładni zgodnej jako instrument realizacji „obowiązku rezultatu” z art. 288 akapit trzeci TFUE / **402**
 - 5.2.4.2. Obowiązek wykładni zgodnej a wymogi prawidłowej implementacji dyrektyw / **417**
 - 5.2.4.3. Podsumowanie / **426**
- 5.2.5. Obowiązek wykładni zgodnej przed upływem terminu transpozycji dyrektyw / **426**
- 5.3. Traktaty stanowiące UE / **450**
- 5.4. Zasady ogólne prawa unijnego / **454**
 - 5.4.1. Uwagi wprowadzające / **454**
 - 5.4.2. Zasady ogólne prawa unijnego w porządku prawnym UE / **454**
 - 5.4.3. Zasady ogólne prawa unijnego jako wzorzec wykładni zgodnej / **458**
 - 5.4.3.1. „Pośrednie” stosowanie zasad ogólnych prawa unijnego jako wzorców wykładni zgodnej / **458**
 - 5.4.3.2. „Bezpośrednie” stosowanie zasad ogólnych prawa unijnego jako wzorców wykładni zgodnej / **461**
 - 5.4.4. Karta Praw Podstawowych i Protokół nr 30 / **466**
 - 5.4.5. Podsumowanie / **473**
- 5.5. Umowy międzynarodowe / **475**
- 5.6. Rozporządzenia / **481**
- 5.7. Niewiążące akty prawa UE / **485**
 - 5.7.1. Wprowadzenie / **485**
 - 5.7.2. Niewiążące akty prawa unijnego w porządku prawnym UE / **486**
 - 5.7.3. Niewiążące akty prawa unijnego jako wzorce wykładni zgodnej w orzecznictwie TS / **491**

- 5.7.4. Pośrednie i bezpośrednie stosowanie niewiążących aktów prawa unijnego jako wzorców wykładni zgodnej / **492**
- 5.7.5. Rodzaje niewiążących aktów prawa unijnego, które mogą stanowić wzorzec wykładni zgodnej / **494**
- 5.7.6. Znaczenie niewiążących aktów prawa unijnego w procesie interpretacji prawa krajowego / **499**
- 5.8. Pozostałe regulacje unijne / **506**
 - 5.8.1. Kryteria uznania normy prawa unijnego za wzorzec wykładni zgodnej / **507**
 - 5.8.2. Obowiązek wykładni zgodnej a regulacje WPZiB / **510**
- 5.9. Sposoby sformułowania wzorca wykładni zgodnej / **513**

Rozdział 6

Granice wykładni zgodnej / 521

- 6.1. Wprowadzenie / **521**
- 6.2. Ogólne zasady prawa unijnego / **522**
- 6.3. Wykładnia *contra legem* / **530**
 - 6.3.1. Pojęcie granic wykładni / **533**
 - 6.3.2. Treść obowiązku wykładni zgodnej a granice wykładni / **534**
 - 6.3.3. Pojęcie granic wykładni w polskiej teorii prawa oraz praktyce orzeczniczej / **536**
 - 6.3.3.1. Pojęcie granic wykładni w polskiej teorii prawa / **536**
 - 6.3.3.2. Pojęcie granic wykładni w polskiej praktyce orzeczniczej / **541**
 - 6.3.4. Wykładnia *contra legem* jako kryterium wyznaczania granicy obowiązku wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem UE w polskim porządku prawnym / **544**
 - 6.3.5. Językowa granica wykładni jako granica argumentacyjna / **548**
 - 6.3.5.1. Filozoficzne założenia koncepcji językowej granicy wykładni / **549**
 - 6.3.5.2. Wartości wyznaczające językową granicę wykładni / **550**

- 6.3.5.3. Wyznaczanie językowej granicy wykładni w drodze „ważenia wartości” / 551
- 6.3.5.4. Argumentacyjny charakter językowej granicy wykładni a obowiązek wykładni zgodnej / 558
- 6.3.5.5. Argumentacyjny charakter językowej granicy wykładni, obowiązek wykładni zgodnej a „pluralistyczne” koncepcje dotyczące relacji prawa unijnego i krajowego / 560

Rozdział 7

Skutki naruszenia obowiązku wykładni zgodnej / 569

- 7.1. Skutki naruszenia obowiązku wykładni zgodnej z punktu widzenia prawa unijnego / 570
 - 7.1.1. Zaniechanie dokonania wykładni zgodnej przez organ krajowy a skarga w trybie art. 258 TFUE / 570
 - 7.1.2. Zaniechanie dokonania wykładni zgodnej przez organ krajowy a odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu naruszenia prawa UE / 579
- 7.2. Skutki naruszenia obowiązku wykładni zgodnej z punktu widzenia prawa krajowego / 589

Rozdział 8

Funkcje obowiązku wykładni zgodnej / 590

- 8.1. Wprowadzenie / 590
- 8.2. Zapewnianie efektywności prawa unijnego / 591
- 8.3. Zapewnianie przestrzegania prawa unijnego / 593
- 8.4. Kształtowanie roli sądów krajowych jako sądów unijnych / 596
- 8.5. Kształtowanie relacji pomiędzy prawem krajowym a prawem unijnym oraz relacji pomiędzy TS a sądami krajowymi / 598
- 8.6. Stymulowanie konwergencji regulacji dotyczących spraw unijnych i „czysto krajowych” (efekt *spill over*) / 602
- 8.7. Uwagi końcowe / 604

Część V

Obowiązek wykładni zgodnej w orzecznictwie sądów polskich i Trybunału Konstytucyjnego / 607

Rozdział 1

Uwagi wstępne / 609

Rozdział 2

Obowiązek wykładni zgodnej w orzecznictwie sądów polskich / 614

- 2.1. Model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie stosowania prawa – zasadnicze ustalenia / **616**
- 2.2. Obowiązek wykładni zgodnej – ilustracja ogólnych problemów na przykładzie wybranych orzeczeń / **619**
- 2.3. Wnioski / **652**

Rozdział 3

Obowiązek wykładni zgodnej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego / 661

- 3.1. Model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w ramach kontroli konstytucyjności prawa krajowego sprawowanej przez Trybunał Konstytucyjny / **662**
- 3.2. Wykładnia zgodna w orzecznictwie TK / **666**
 - 3.2.1. Uwagi ogólne / **666**
 - 3.2.1.1. Uznanie obowiązku wykładni zgodnej przez Trybunał Konstytucyjny / **667**
 - 3.2.1.2. Prawo unijne a Konstytucja RP w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego / **669**
 - 3.2.2. Etap ustalenia, czy przedmiot kontroli pozostaje w zakresie zastosowania prawa unijnego / **671**
 - 3.2.2.1. „Wykładnia przyjazna prawu unijnemu” w ujęciu Trybunału Konstytucyjnego – zakres pojęcia / **671**
 - 3.2.2.2. Konsekwencje uznania unijnego kontekstu przedmiotu kontroli – kontrowersje / **672**
 - 3.2.2.3. Ustalenie przedmiotowego zakresu obowiązku wykładni zgodnej a ustalenie zakresu zastosowania prawa unijnego / **676**

- 3.2.3. Etap ustalenia unijnego wzorca wykładni / **677**
 - 3.2.3.1. Prawo unijne częścią kontekstu normatywnego orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego / **677**
 - 3.2.3.2. Trybunał Sprawiedliwości w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego / **677**
 - 3.2.3.3. Zasady ogólne prawa unijnego / **681**
 - 3.2.4. Etap realizacji obowiązku wykładni zgodnej *sensu stricto*, tj. wykładni normy prawa krajowego (wzorca i/albo przedmiotu kontroli) zgodnie z ustalonym wzorcem unijnym / **685**
 - 3.2.4.1. Przedmiot wykładni zgodnej / **686**
 - 3.2.4.2. Treść i granice wykładni zgodnej / **688**
- 3.3. Wnioski / **697**

Część VI

Uwagi podsumowujące / 701

Bibliografia / **725**

Orzecznictwo / **751**

Wykaz skrótów

CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
CMLRev.	Common Market Law Review
Dz. U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EKPC	europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.
ELRev.	European Law Review
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
EuR	Europarecht
EWEA	Europejska Wspólnota Energii Atomowej
EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
EWS	Europäisches Wirtschafts- und Steuerrecht
EWWiS	Europejska Wspólnota Węgla i Stali
GATT	Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu (<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
JZ	Juristenzeitung
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.

Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
Komisja, KE	Komisja Europejska
k.p.	ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
k.p.c.	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn.: Dz. U. 2014 r. poz. 101 z późn. zm.
KPP	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 391
KPPubl.	Kwartalnik Prawa Publicznego
LEX	system informacji prawnej Wolters Kluwer
LQR	Law Quarterly Review
Mon. Prawn.	Monitor Prawniczy
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSNAP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Pracy
OSNAPIUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK ZU	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
OUP	Oxford University Press
PiP	Państwo i Prawo

PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Prz. Sąd.	Przegląd Sądowy
RabelsZ	Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SN	Sąd Najwyższy
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47
Traktat z Lizbony	Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, Dz. Urz. UE C 306 z 17.12.2007, s. 1
TS, Trybunał Sprawiedliwości	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
TEWEA	Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 327 z 26.10.2012, s. 1
TEWG	Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarcą
TK	Trybunał Konstytucyjny
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 321 E z 29.12.2006
TUE	Traktat o Unii Europejskiej, wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13
UE	Unia Europejska
u.o.r.p.	ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 85 z późn. zm – nie obowiązuje
WSA	wojewódzki sąd administracyjny

WPZiB	Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa
WTO	Światowa Organizacja Handlu (<i>World Trade Organization</i>)
YBEL	Yearbook of European Law
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego

Część I

Założenia metodologiczne

Prawo Unii Europejskiej tworzy swoisty porządek prawny – jest on autonomiczny względem krajowych porządków prawnych, nie jest systemem kompletnym, a jego wykonywanie ma charakter zdecentralizowany. Ponadto zasadnicza część jego regulacji wymaga wdrożenia do prawa krajowego – dyspozycje i cele prawa unijnego realizowane są wówczas poprzez prawo krajowe. Te dwie ostatnie cechy oznaczają, iż znakomita większość regulacji prawa unijnego realizowana jest przez organy krajowe, za pośrednictwem prawa krajowego.

„Wspólnoty Europejskie, powołane przez prawo, rozwijają się i konsolidują zasadniczo przez prawo. Ponieważ sądy krajowe sprawują funkcje stosowania prawa, włączając prawo wspólnotowe, stanowią one nieuchronnie podstawowy element we wspólnotowym porządku prawnym. W sytuacji zbiegania się wielu systemów prawnych, ich rolą jest istotny wkład w zapewnianie skutecznego stosowania prawa wspólnotowego i, w rezultacie, w rozwój procesu europejskiej integracji”¹. Powyższy cytat z opinii rzecznika generalnego Légera w sprawie *Köbler* (C-224/01) lapidarnie, a zarazem celnie wyraża zasadnicze uwarunkowanie roli organów stosowania prawa, w szczególności sądów krajowych w zapewnianiu efektywności prawa unijnego, a przez to w zapewnianiu skuteczności procesów integracyjnych UE. Tym uwarunkowaniem jest rola prawa we wskazanych procesach², co z kolei sytuuje organy stosowania prawa w samym centrum procesów integracyjnych. Rolę tę determinuje niekompletny i zdecentralizowany charakter systemu prawa unijnego, w którym zadanie wprowadza-

¹ Por. opinię rzecznika generalnego Légera w sprawie *Köbler* (C-224/01), pkt 53 *in principio*.

² Zagadnienie to stanowi przedmiot badań o znaczeniu fundamentalnym dla analizy procesów integracyjnych; por. M. Cappelletti, M. Seccombe, J.H.H. Weiler, *Integration Through Law*, Berlin 1986 oraz nowe perspektywy badawcze, jakie dzieło to wytyczyło w europejskiej doktrynie przedmiotu. Z najnowszych opracowań w tym zakresie por. m.in. D. Augenstein (red.), „*Integration Through Law*” Revisited: *The Making of the European Polity*, Ashgate Pub 2012.

nia w życie regulacji UE, w tym zapewniania skuteczności uprawnień unijnych, spoczywa zasadniczo na organach państw członkowskich.

W kontekście takich uwarunkowań należy postrzegać wykształcone w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości mechanizmy służące zapewnianiu efektywności prawa unijnego w krajowych porządkach prawnych. Obok zasady pierwszeństwa, bezpośredniego skutku oraz odpowiedzialności odszkodowawczej państw członkowskich za naruszenie prawa unijnego Trybunał Sprawiedliwości sformułował obowiązek wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem unijnym (obowiązek wykładni zgodnej).

Jak będzie to wykazywane w pracy, znaczenie tego obowiązku w porządku prawa unijnego uległo w okresie ostatniej dekady ugruntowaniu i umocnieniu. Tendencję tę można przy tym obserwować zarówno w „perspektywie zewnętrznej”, tj. w kontekście relacji obowiązku wykładni zgodnej do innych instrumentów powoływania (stosowania) prawa unijnego, w szczególności zasady skutku bezpośredniego oraz zasady pierwszeństwa, jak i w „perspektywie wewnętrznej”, tj. w ramach analizy elementów konstrukcji prawnej obowiązku wykładni zgodnej (wyróżniając tu w szczególności jego przedmiot, wzorce, treść i granice). To ugruntowanie i umocnienie obowiązku wykładni zgodnej w porządku prawa unijnego prowadzi do wniosku, iż obowiązek ten zyskał rangę zasady prawa unijnego kształtującej relację między prawem unijnym a krajowym w sposób komplementarny, ale też – jak można argumentować – konkurencyjny względem zasady skutku bezpośredniego oraz zasady pierwszeństwa.

Obowiązek wykładni zgodnej, podobnie jak zasada pierwszeństwa oraz bezpośredniego skutku, pozostaje skutecznym instrumentem zapewniania efektywności prawa unijnego o tyle, o ile jest realizowany przez krajowe organy stosowania prawa. W porównaniu do zasady pierwszeństwa oraz bezpośredniego skutku obowiązek wykładni zgodnej charakteryzuje jednak pewna swoistość – jest to konstrukcja prawna ustalona na gruncie prawa unijnego, wymagająca jednak „dekodowania” na gruncie danego porządku prawa krajowego, w szczególności – w świetle uznanych w jego ramach reguł wykładni. W świetle unijnej treści obowiązku wykładni zgodnej (nakazu wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem unijnym „tak dalece, jak jest to możliwe”) chodzi przy tym o taką rekonstrukcję obowiązku wykładni zgodnej, która pozostanie optymalna z punktu widzenia prawa

unijnego. Rekonstrukcja ta, w świetle uzasadnianych w toku tej pracy założeń, powinna uwzględniać reguły wykładni uznane na gruncie danego krajowego porządku prawnego, a to z kolei wymaga analizy reguł wykładni odwołującej się zarówno do ustaleń teoretycznoprawnych (uznanych w danej kulturze prawnej koncepcji wykładni prawa), jak i praktyki orzeczniczej w tym zakresie.

Skuteczność obowiązku wykładni zgodnej jako instrumentu zapewniania efektywności prawa unijnego zależy zatem zarówno od sposobu, w jaki zostanie dokonana rekonstrukcja obowiązku wykładni zgodnej na gruncie danego porządku prawnego, jak i od stanowiska organów krajowych względem realizacji optymalnego – z punktu widzenia prawa unijnego – modelu realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie stosowania prawa.

To, w jaki sposób obowiązek wykładni zgodnej jest realizowany w praktyce organów krajowych, czy praktyka ta pozostaje zgodna z optymalnym (z punktu widzenia prawa unijnego) modelem realizacji obowiązku wykładni zgodnej, co warunkuje stanowisko organów krajowych w tym zakresie, oraz jakie postulaty można sformułować dla przezwyciężenia istniejących w tym zakresie trudności, jest zatem kolejną płaszczyzną analizy obowiązku wykładni zgodnej niezbędną dla jego prezentacji jako instrumentu zapewniania efektywności prawa unijnego.

Powyższe spostrzeżenia prowadzą do wniosku, iż temat wyznaczony w tytule tej pracy wymaga dokonania ustaleń na kilku płaszczyznach analizy: prawa (w kategorii norm prawnych trzeba postrzegać sformułowanie obowiązku wykładni zgodnej przez Trybunał Sprawiedliwości), dogmatyki prawniczej (należy tu zaliczyć wypowiedzi doktryny, które objaśniają obowiązek wykładni zgodnej sformułowany przez TS); teorii prawa (istotne będą tu w szczególności koncepcje wykładni prawa uznane w ramach polskiego porządku prawnego, w odniesieniu do którego będzie dokonywana rekonstrukcja obowiązku wykładni zgodnej); oraz praktyki orzeczniczej (obowiązek wykładni zgodnej jest realizowany w szczególności w procesie stosowania prawa oraz w ramach konstytucyjnej kontroli). Warto zauważyć, że ustalenia dokonywane na gruncie tych czterech obszarów badawczych (teoretycznoprawnym, normatywnym, dogmatycznym oraz praktyki orzeczniczej) są wzajemnie powiązane i współzależne, a ustalenie tych powiązań i zależności w istotnym stopniu warunkuje rezultaty zamierzonej tu pracy badawczej.

Agnieszka Sołtys – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Europejskiego Instytutu Nauk Prawnych PAN, współpracownik Trybunału Konstytucyjnego; ukończyła studia podyplomowe prawa europejskiego na Uniwersytecie w Oksfordzie; radca prawny, przez wiele lat pracowała w międzynarodowej kancelarii prawnej; autorka publikacji z zakresu prawa Unii Europejskiej.

■ Książka jest pierwszą monografią poświęconą wykładni zgodnej (prounijnej) w polskim piśmiennictwie prawniczym. Przedstawia rekonstrukcję obowiązku wykładni zgodnej na gruncie prawa unijnego, jak również analizę tego obowiązku w orzecznictwie sądów polskich i Trybunału Konstytucyjnego.

■ W tym pierwszym aspekcie autorka rozważa miejsce obowiązku wykładni zgodnej w systemie prawa unijnego w kontekście innych instrumentów zapewniania efektywności tego prawa, takich jak zasada pierwszeństwa oraz bezpośredniego skutku, a także dokonuje analizy treści, wzorców, przedmiotu i granic obowiązku wykładni zgodnej, w tym zagadnień budzących istotne kontrowersje (jak wykładnia zgodna przed terminem transpozycji dyrektyw, wykładnia zgodna a pogarszanie sytuacji prawnej jednostki). Ważną część stanowi analiza obowiązku wykładni zgodnej w aspekcie teoretycznoprawnym obejmująca rekonstrukcję tego obowiązku na gruncie reguł wykładni oraz ustalenie kryteriów wyznaczania jego granic.

■ W ramach analizy orzecznictwa sądów polskich oraz TK dokonana została ocena zasadniczych problemów występujących w polskiej praktyce orzeczniczej, warunkujących skuteczność realizacji obowiązku wykładni zgodnej jako środka zapewniania efektywności prawa UE. W opracowaniu podjęta została próba sformułowania postulatów służących przeciwwyciężeniu występujących tu ograniczeń. Przedstawiając obowiązek wykładni zgodnej na gruncie polskiej praktyki orzeczniczej, publikacja dostarcza narzędzi do wykorzystania w praktyce, są nimi: model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie stosowania prawa oraz model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie konstytucyjnej kontroli prawa.

■ Monografia przeznaczona jest dla prawników, pracowników naukowych oraz osób stosujących prawo Unii Europejskiej w praktyce, w tym sędziów, pracowników administracji publicznej, radców prawnych i adwokatów.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-8457-5

9 788326 484575

Cena 149 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9788326484575 W01P01